I allas ögon

Offentlig konst i Helsingborg

I allas ögon – offentlig konst i Helsingborg

I allas ögon

Offentlig konst i Helsingborg

Text: Jenni Lindbom. Foto: Sven Olof Larsén.

© 2008 Helsingborgs stad

Text: Jenni Lindbom
Foto: Sven Olof Larsén
Grafisk form: Kristian Kroon, Clavis Communications AB
Tryck: Exacta, Hässleholm 2008

Konstverken som beskrivs i denna bok tillhör Helsingborgs stad och förvaltas av Stadsbyggnadsförvaltningen. Det betyder att endast 86 konstverk som står på kommunal park- eller gatumark finns med. Övriga offentliga konstverk i Helsingborg har andra ägare och förvaltare exempelvis stadens fastighetsförvaltning Kärnfastigheter, Svenska kyrkan och privata fastighetsbolag.

Anledningen till att just konstverken som Stadsbyggnadsförvaltningen har ansvar för har valts ut, är att det under ett antal år pågått ett arbete med att inventera verken och att utarbeta en vårdplan för dem. Den offentliga konsten är ju oskyddad och ständigt utsatt för yttre påfrestningar som väder och vind, luftföroreningar, fågelträck och skadegörelse.

Att ha en god planering för förvaltning och underhåll av offentliga konstverk är det bästa sättet att säkra ett långsiktigt bevarande. Detta har Helsingborgs stad tagit fasta på och Stadsbyggnadsförvaltningen i samarbete med Kulturmagasinet är ansvariga för arbetet.

Jenni Lindbom, Konservator, Kulturmagasinet

Helsingborg är en grönskande stad med många parkanläggningar. Men här finns också en annan sida att upptäcka. Vackra konstverk som bjuder på personliga upplevelser, väcker känslor, skapar förvåning men framför allt förmedlar värme och sprider glädje. Genom åren är det många helsingborgare som bidragit till denna mångfald såväl i egenskap av privatperson, företagare eller som företrädare för staden.

Resultatet har blivit en underbar konstsamling i stadens offentliga rum. Det finns 86 konstverk att ta del utav, allt från den lilla och anspråkslösa äppelskrotten på en parkbänk i Sofieros trädgård till maktens och segrarens konst, Magnus Stenbock till häst på Stortorget. Och samlingen växer! Inom kort får Mariastaden ett nytt konstverk av Bertil Englert. Den nya bebyggelsen vid Kopparmöllegatan smyckas med ett konstverk av Lone Larsen. Mycket tyder på att detta bara är början på en intressant och nyskapande konstutveckling i Helsingborgs offentliga rum.

Med denna bok i din hand inbjuds du på en promenad, en stadsvandring som kommer att stimulera dina drömmar, värderingar och attityder till den offentliga konsten i Helsingborg.

Ole Andersson, Stadsträdgårdsmästare

HELSINGBORG

Kartan visar de verk i centrum som finns inom gångavstånd.

1. Margaretamedaljongen 11
2. Minnesmärke över Gustaf VI Adolf 12
3. Seeing red/Ättehögens ande..... 14
4. Inside out 16
5. Canek 17
6. Liggande monlit..... 18
7. Stämgaffel/Diapasson 20
8. Boalt..... 21
9. Ackumulation no5..... 22
10. The Öresund Moonslipper 23
11. Bron 24
12. Lejonlabyrinten..... 25
13. Stensättning i grå granit..... 26
14. Obelisk..... 28
15. Kärlekssång..... 29
16. Segel..... 30
17. Äppleskrott..... 31
18. Fontän..... 32
19. Bautastenen 33
20. Minnessten över Dag Hammarskjöld..... 34
21. Margaretamedaljongen 36
22. Lekande björnar 38
23. Minnessten över slaget vid Ringstorp... 40
24. Minnessten över slaget vid Ringstorp... 40
25. Tuppen..... 42
26. David..... 44
27. Hästen..... 46
28. Kattan 47
29. Sofiakällan..... 48
30. Svart riddare & Väktare 49
31. Blå träd..... 50
32. Byst av Henry Dunker 51
33. Från skymning till gryning 52
34. Tre kvinnor..... 53
35. Nigra 54
36. Excent 55
37. Lekande ungdom..... 56
38. Torso 58
39. För öppen ridå 60
40. Tycho Brahebrunnen 62
41. Sundets pärla..... 64
42. Hjulet 65
43. Ecce humor..... 66
44. Sjöfartsgudinnan 68
45. Bernadottemonumentet..... 70
46. Vattenmosaiker 71
47. Magnus Stenbocksstatyn 72
48. Kandelaber 74
49. Helsingborgs stadsmodell 75
50. Jakt 76
51. Minnessten pestoffer..... 77
52. Sekvens 78
53. Vatten ur berget 80
54. Ring..... 81
55. Bon voyage..... 82
56. Kosmiskt rum..... 83
57. Sjömansmonumentet 84
58. Sail around the world..... 86
59. Gångspelet..... 88
60. Fjärilseffekt..... 90
61. Urna 91
62. Fontän..... 92
63. Bröderna..... 93
64. Byst av Konsul Nils Persson 94
65. Sulitelmastenen 95
66. Mäster Palm 96
67. Mosaiker..... 98
68. Liten Sjöjungfru 99
69. Fiskafånget..... 100
70. Moder och barn..... 102
71. Arbeterskor vid gummifabriken..... 103
72. Söderstjärnan..... 104
73. Da Capo 105
74. Trippelrotation..... 106
75. Kvinna med blomma..... 108
76. Rådjur..... 109
77. Sex Pelare 110
78. Byst av Ruben Rausing 112
79. Minnessten..... 113
80. Urna 114
81. Minnessten över Birger Sjöberg 115
82. Hårlemans runsten..... 116
83. Byst av Johan Jacob Döbelius 117
84. Lejon 118
85. Solvindar 119
86. Haren väntar… 120

1. MARGARETAMEDALJONGEN
CARL MILLES (1855-1975)
BRONS, SOFIERO SLOTTSPARK

Drottning Ingrid av Danmark skänkte medaljongen till Sofiero som ett minne av modern, kronprinsessan Margareta. Konstverket är en bronsavgjutning av den medaljong som finns i marmor på Margaretaplatsen. På Sofiero är den placerad på en mur invid kungens vinhus och på en platta under medaljongen finns följande inskription: ”Kronprinsessan Margareta som skapade trädgården på Sofiero 1905-1920”.

2. MINNESMÄRKE ÖVER GUSTAF VI ADOLF, GUNVOR SVENSSON-LUNDKVIST (1916)
BRONS OCH GRANIT, 1971, SOFIERO SLOTTSPARK

Porträttet till minnesstenen skapades redan 1971 då konstnären Gunvor Svensson-Lundkvist hade en tillfällig ateljé i slottet och kungen som modell. Minnesstenen restes först 1981 och drottning Ingrid av Danmark invigde den med följande ord: ”Tankarna går tillbaka när jag står på denna platsen – till min barndom som var mycket ljus och lycklig. Min mor, min far, mina fyra bröder och jag hade det underbart på vårt älskade Sofiero.”

Porträttet av Gustaf VI Adolf finns i flera gipsavgjutningar runt om i landet och i brons på Nationalmuseum i Stockholm.

GUSTAF VI ADOLF

3. SEEING RED/ÄTTEHÖGENS ANDE, GEORGE RAMMELL (1952), GRANIT, 1988, SOFIERO SLOTTSPARK

Öster om stallet i parken finns en stor skulptur i tre delar tillverkad under ett skulptörsymposium på Sofiero 1988 av kanadensaren George Rammell.

Skulpturen, som föreställer tre delar av ett huvud – näsa och ögon, haka och mun samt ett öra – är utförd i röd Vångagranit och beskrivs av konstnären på följande sätt: ”Jag valde den vackra svenska röda graniten som representant för jätten Ymers blodiga död. Jätten Ymer skapades ur dimmorna mellan elden och isen och när han blev attackerad av sina egna söner i en maktkamp, lät han sitt blod flöda över kosmos som hämnd. De två som överlevde översvämningen byggde världen på nytt av Ymers kvarlevor. Seeing red/Ättehögens ande är en hyllning till den nordiska ursprungsbefolkningens efterlevande. Sverige idag är inrutat av tågräls, motorvägar och kraftledningar, men för mig är landskapet dominerat av de mäktiga bronsåldershögarna som finns längs kusterna.”

4. INSIDE OUT, JIRO SUGAWARA (1941), GRANIT, 1988, SOFIERO SLOTTSPARK

Denna skulptur, 3,6 meter hög, 1,6 meter bred och 20 000 kg tung, invigdes 1988 efter ett avslutat skulptörsymposium på Sofiero.

Jiro Sugawara från Japan utgick ifrån ett helt stenblock som efter polering av den ena sidan, klövs i fyra delar. De lika stora blocken placerades så att den polerade sidan hamnade inåt. Konstnären beskriver skulpturen på följande sätt: ”Denna skulptur representerar mitt personliga uttryck av det budskap av inre styrka och energi som stenen förmedlar.”

5. CANEK, OLLE BONNIÉR (1925)
GRANIT OCH BEMÅLAD PLÅT
1990, SOFIERO SLOTTSPARK

Skulpturen består av en 6 meter hög granitpelare krönt med en vinge i eldrött stål. Namnet ”Canek” syftar på en mayaindiansk konung som enligt legenden förenar de fem elementen: jord, luft, vatten, eld och din egen ande.

Konstnären själv berättar om verket: ”Canek var mayafolkets siste konung. Han har inspirerat mig till skulpturen Canek – dels som en syntes av väderstrecken och dels som en fackla och vinge mot skyn. Syntesen av väderstrecken blir det femte väderstrecket, där du själv andas och lever. Dess element är luften och rymden, eller som mayas säger: andedräkten och sången. De övriga elementen är solljuset i öster, jorden i väster, haven i norr och elden i söder. De fem väderstrecken kan upplevas som vår planets aura, som dels omfattar och dels utstrålar från vår moder jord. Syntesen blir den mittpunkt där du själv är.”

Skulpturen var först placerad utanför parken innan den flyttades in till sin nuvarande plats 1996.

6. LIGGANDE MONOLIT, MARJA SIKSTRÖM (1942)
DIABAS, 1994, SOFIERO SLOTTSPARK

'Monolit' är grekiska och betyder ”ensam sten”. Skulpturen som är placerad på gräsmattan framför slottet är tillverkad 1994 av konstnären Marja Sikström.

Verket är utformat som ett bord med den stora monoliten som skiva och två trekantiga stenblock som ben. Ovansidan på monoliten är blankpolerad och sidorna är grovhuggna. Materialet är svart diabas från Östra Göinge.

7. STÄMGAFFEL/DIAPASSON, MARCEL PETIT (1926)
DIABAS, 1987, SOFIERO SLOTTSPARK

Till de första skulpturerna som skapades på Sofiero i samband med ett skulptörsymposium hör *Stämgaffel* av den franske skulptören Marcel Petit. Den är tillverkad i hyperit, en svart diabas från Ekeröd. Verket består av två delar, som väger 3,5 respektive 4,5 ton och båda är blankpolerade på insidan och grovhuggna på utsidan.

Skulpturen kan liknas vid en man och en kvinna som är varandras spegelbilder och utrymmet mellan dem är precis så stort att bara ett barn kan komma mellan dem.

8. BOALT, DAVID MARSHALL (1928-2006)
DIABAS, 1987, SOFIERO SLOTTSPARK

Skulpturen är skapad under skulptörsymposiet på Sofiero 1987 och materialet är svart diabas hämtad från stenbrottet i Boalt, därav verkets namn.

Konstnären, som är kanadensare, har studerat mexikansk och precolumbiansk konst och vill med skulpturen förmedla en känsla av den konstvärld som finns på andra sidan av Klippiga bergen. I Nordamerika utgör bergen gränsen mellan konsten väster och öster om dem. I väster är det europainspirerad konst som är förhärskande och i öster indiansk och asiatisk.

9. ACKUMULATION NO 5
ATSUO OKAMOTA (1951)
DIABAS, 1988, SOFIERO SLOTTSPARK

Denna skulptur i två delar av den japanske skulptören Atsuo Okamota tillkom under ett skulptörsymposium på Sofiero 1988.

Skulpturen är uppbyggd av ett stort stenblock som delats i mindre bitar och därefter sammanfogats. Skulptören ansåg att detta var nödvändigt eftersom den hela stenens energi var så stark att den hindrade honom i skapandeprocessen. Skulpturen invigdes i juli 1988.

10. THE ÖRESUND MOONSLIPPER
MICHEL SPROGIS (1951)
DIORIT, 1987, SOFIERO SLOTTSPARK

Under ett antal år hölls så kallade skulptörsymposier i Sofiero slottspark. Särskilt inbjudna konstnärer erbjöds att arbeta och bo på Sofiero under sommaren och resultatet av arbetet, en skulptur, placerades i parken på en plats utvald av skulptören. Stenen som användes valdes också ut av skulptörerna och hämtades från olika stenbrott i Skåne.

Moonslipper av Michel Sprogis är ett av de första verken som invigdes efter ett symposium och består av två sammanfogade delar i polerad, finslipad och grovhuggen diorit, en grön granit från Görbjörnarp. Skulptören kommer från Kanada.

11. BRON, MICHAEL PRENTICE (1944)
GRANIT, 1987-89, SOFIERO SLOTTSPARK

Denna skulptur, föreställande en bro, tillkom under åren 1987-1989. Den amerikanske skulptören Michael Prentice är utbildad arkitekt vilket har präglat hans skulpturer – de är både visuellt tilltalade och har en funktion.

Bron på Sofiero är tillverkad i grön granit och leder besökaren över ett vattendrag i norra ravinen. Skulpturens insida är blankpolerad för att den ska återspegla himlen. En orsak till att skulpturen är tillverkad under flera år är att en brand utbröt i konstnärens ateljé i Paris och han tvingades avbryta sitt arbete på Sofiero för att resa till Paris och ta hand om detta.

12. LEJONLABYRINTEN
INGEGERD LUNDAHL (1926)
& MARJA SIKSTRÖM (1942)
GRANIT OCH DIABAS, 1990-1992
SOFIERO SLOTTSPARK

Lekskulpturen är uppbyggd som en spiral av naturformade stenar i grå och gråröd granit.

”Fabeln om Lejonet och råttan” av La Fontaine berättas på gråa stenar med inhuggna texter som finns med jämna mellanrum i spiralen. Fabeln illustreras också med djurskulpturer i form av lejon och råttor.

13. STENSÄTTNING I GRÅ GRANIT, GUNILLA BANDOLIN (1954), GRANIT, 1991, SOFIERO SLOTTSPARK

Skulpturgruppen består av 40 fyrkantiga stenar placerade i ett rutmönster på en kulle, en kvadrat på 15 × 21 meter. Stenarnas övre yta, som är blankpolerade, ligger alla i samma plan, vilket innebär att stenarna får olika höjder beroende på markens beskaffenhet. De övriga ytorna på stenarna är råa.

Konstnären beskriver själv sitt konstverk: ”Jag ser dessa stenar som ett koordinatsystem lagt över naturen. De representerar människans vilja att ’ordna’. Naturen är oregelbunden, föränderlig, organisk. Människan strävar efter ordning.”

14. OBELISK, TOMAS NORDBÄCK (1938), GRANIT, 2001, SOFIEROS PARKERING

Till en skulpturutställning 2001, som kallades för ”Bergtagen”, ställde konstnär Tomas Nordbäck ut nio verk på Sofiero. Bland dessa fanns *Obelisk*, en åtta och en halv meter hög stenpelare i granit tio ton tung. Den placerades på parkeringen mitt emot entrén till slottsparken och efter utställningens slut fick skulpturen stanna kvar som permanent utsmyckning där.

15. KÄRLEKSSÅNG, CHRISTEL KHAN (1961)
TERAZZO, 1999, SOFIERO SLOTTSPARK

Den praktfulla urnan, kallad *Kärlekssång*, som står på gräsmattan vid ingången till Kronprinsessan Margaretas blomstergata, skapades 1999 till utställningen ”Prakturnor”. Efter utställningens slut köptes verket av Helsingborgs stad för placering på Sofiero.

Konstnären har arbetat i ett material som kallas för terazzo. Det består av infärgad cement blandad med marmorkross i olika färger. Urnan är dekorerad med hjärtan och tulpaner vars konturer bildas av mässingsband som är ingjutna i terazzon.

16. SEGEL, TOMAS NORDBÄCK (1938)
DIABAS, 2001, SOFIERO SLOTTSPARK

På skulpturutställningen ”Bergtagen” 2001, visade konstnär Tomas Nordbäck nio verk på Sofiero. Skulpturen *Segel* placerad i dahliakvarteret var en av dessa som efter utställningens slut fick stanna kvar i parken. Den är tillverkad i svart diabas och väger 4 ton.

17. ÄPPLESKROTT, OLLE BLAD (1942)
BRONS, 2000, SOFIERO SLOTTSPARK

I samband med restaureringen av rosengången på Sofiero köptes den lilla ”äppleskrotten” för placering på armstödet till en av teakbänkarna. Skulpturen är gjuten i en upplaga på sex stycken och med det lilla formatet ville konstnären visa att den konstnärliga kvaliteten inte styrs av skulpturens storlek.

18. FONTÄN, ARON SANDBERG (1873-1959)
GRANIT, 1917, SOFIERO SLOTTSPARK

Inmurad i östra muren på Sofiero vid en liten damm finns en fontän i form av en björn. Björnen är tillverkad i röd granit och placerades där 1917.

Upphovsmannen, Aron Sandberg, var en känd svensk bildhuggare som bland annat har utfört många skulpturer till stadshuset och rådhuset i Stockholm.

19. BAUTASTENEN, 1865, SOFIERO SLOTTSPARK

Bakom Gustaf VI Adolfs minnessten, långt inne bland rododendronbuskarna finns den så kallade *Bautastenen*, som placerades där när Sofiero grundades 1865.

Att landskapet såg annorlunda ut vid den tiden kan man förstå när man läser inskriptionen: ”Från detta ställe syntes Kronborg då Sophiero anlades år 1865.” Det enda som syns från platsen idag är grenar, blad och grönska.

20. MINNESSTEN ÖVER DAG HAMMARSKJÖLD, GRANIT, 1961, DAG HAMMARSKJÖLDS VÄG

Dag Hammarskjöld (1905-1961) var svensk diplomat, nationalekonom, ämbetsman, författare och generalsekreterare i FN från 1953 fram till sin död i en flygolycka 1961.

Helsingborgs stad hedrade då hans minne genom att döpa om vägen genom Pålsjö skog till Dag Hammarskjölds väg och genom att sätta upp ett minnesmärke. Det är placerat i början av vägen nära korsningen med Drottninggatan och utgörs av en ganska anonym natursten med inskriptionen ”Till minnet av Dag Hammarskjöld fick denna väg hans namn år 1961”.

PÅG HAMMARSKJÖLD
1961

21. MARGARETAMEDALJONGEN, CARL MILLES (1875-1955), MARMOR, 1923, MARGARETAPLATSEN

Under porträttmedaljongen står följande inskription, skriven av Valter Klein: ”Vandrare, dröj vid källan en stund under grönskande lövvalv. Vattnets sörjande sorl, trädens klagande sus. Tala till minnet av henne furstinnan som lämnat sitt rike. Kärlek till alla hon bar, älskat minnet förblir. Män och kvinnor från Skåne läto till åminnelse av Margareta, Sveriges kronprinsessa, hertiginna av Skåne, prinsessa av stora Britannien och Irland anlägga källan 1923.”

Kronprinsessan Margareta dog 1920 och i dödsrunan i Skånska Dagbladet uppmanade redaktör Nils Berlin till att medel skulle samlas in så att ett minnesvård kunde resas. Insamlingen blev lyckad och alla kommuner i Skåne bidrog med pengar och när den officiellt avslutades var totalsumman för kommitténs disposition 50 355 kronor och 29 öre.

Enligt stadsfullmäktiges beslut ska platsen för minnesvården kallas Margaretaplatsen och till minne av Margaretas stora trädgårdsintresse skulle den få en grön och blomstrande inramning.

En offentlig tävlan om platsens utformning utlystes och vinnaren blev arkitekt Peder Clason från Stockholm. Källan invigdes på midsommarafton den 23 juni 1924 av borgmästare Johan Bååth. 100 år efter Margaretas död, 2005, restaurerades Margretpalatsen och återinvigdes den 2 juni av kung Carl XVI Gustaf, Margaretas barnbarn.

22. LEKANDE BJÖRNAR, KARL BERTIL NILSSON (1927), GRANIT, 1966, VÄSTRA BERGA PARKLEK

Estetiska nämnden hemställde 1965 om att få köpa in en ny offentlig utsmyckning som skulle placeras i anslutning till lekplatsen på det nybyggda området Västra Berga. Man föreslog att köpa in lekskulpturen *Lekande björnar* till en kostnad av 36 000 kronor. I hemställan fanns också konstnärens beskrivning av konstverket: ”Skulpturgruppen utgöres av tre björnar huggna i röd Vånga granit. Huggningen är grov spetshuggning med avslipade toppar så att skulpturen inte repar barnen då de leker på densamma. Nosar och fotsulor är helt blankpolerade, vilket avser ge en mönster- och kontrastverkan mot de grova ytorna. Skulpturen är stiliserad till hela oömma former. En björn ligger, en sitter och en står. Gruppen ställes i fyrkant så att den bildar ett rum.”

Karl Bertil Nilsson fick uppdraget och när skulpturerna invigdes den 12 juni 1967 kunde man i Helsingborgs Dagblad läsa följande om konstnären: ”Det har sina sidor att vara ung skulptör i sten. Karl Bertil Nilsson fick betala 1000 kr stycket för stenblocken som skulle bli björnar. För de lekande granitbjörnarna betalar Helsingborgs stad 36 000 kronor. De kostade honom ungefär ett års arbete – vartill kommer omkostnader för verktyg med mera. Timlönen blir inte överväldigande - Men det är ett fritt och hälsosamt jobb, det här att skulptera i sten, säger Karl Bertil Nilsson. Man är ute i friska luften hela tiden. Jag jobbar utomhus. En regnskur skadar inte, men på vintern tvingas jag förstås att göra uppehåll.”

23 och 24. **MINNESSTENAR ÖVER SLAGET VID RINGSTORP 1710,** RINGSTORP

För att minna om slaget vid Ringstorp 1710 har två minnestenar rests på platsen med 100 års mellanrum. Den första, med inskriptionen: ”M.S D 28 FEB 1710” kom på plats 1860 i samband 150-årsdagen efter slaget och är utformad som en enkel sten med inhuggen text. Den andra stenen restes till 250-årsminnet år 1960 och är utformad av stadsarkitekt Arne Ljung.

Inskriptionen, som är formulerad av den tidigare museichefen Torsten Mårtensson lyder: ”Till erinran om slaget vid Hälsingborg den 28 februari 1710 samt till minnet av svenska och danska krigsmän som där kämpade och föllo lät Hälsingborgs stad på slagfältet resa denna sten den 28 februari 1960.”

M S
D 28 Feb
1710

25. TUPPEN, PALLE PERNEVI (1917-1997), ROSTFRITT STÅL, 1968, VIKINGSBERGSPARKEN

Tuppen skapade på sin tid stora rubriker i tidningarna och var upphovet till ett stort bråk mellan konstnären och Malmö stad. Anledningen till kontroversen var att Palle Pernevi 1964 vann en utsmyckningstävling utlyst av Malmö stad.

Under ärendets gång genom den kommunala remissbehandlingen protesterade emellertid plötsligt gatunämnden och skrev i ett utlåtande: ”Gatunämnden, som icke gått in på frågan om skulpturen som konstverk, har icke kunnat underlåta att uttala, att den icke känner sig övertygad om att verket har sådana förtjänster att den bör sättas upp i den föreslagna miljön.” Drätselkammaren blev då villrådig och bordlade ärendet.

Konstnären reagerade kraftigt, han hade ju faktiskt enligt konstens alla regler vunnit tävlingen. Han skrev till Drätselkammaren i Malmö: ”Med anledning av den ytterst egendomliga behandling som mitt ärende fått av kommunen vill jag härmed meddela att jag inte vill komma ifråga för nämnda uppdrag eller för något annat till Malmö stad.” Trots detta tyckte inte alla att något fel begåtts när Malmö stad valde bort skulpturen. En insändare i Sydsvenskan från 1964 menade att: ”Sedan jag sett en bild av Tuppen kan jag inte utan att giva gatunämnden en eloge för deras sunda omdöme att förskona vår vackra stad för ett sådant konstverk.”

1965 erbjöd emellertid Helsingborgs stad sig att köpa skulpturen av Helsingborgsfödde Pernevi till en kostnad av 80 000 kronor. Kanske ville staden med detta visa att man var mer öppen inför nya kulturella uttryck än Malmö. Avtal mellan konstnären och staden skrevs.

När skulpturen var färdig 1968 började frågan om den lämpligaste placeringen diskuteras och för att försäkra sig om att man valde rätt, tillverkades verket i full skala i masonit. Masonittuppen åkte sedan runt i staden tillsammans med Estetiska nämnden och konstnären för att avgöra var den passade bäst. De föreslagna platserna var Margaretaplatsen, Strandvägen, Vikingsbergsparken, Slottshagen, Viskängen, Högastensskolan och Råådalen. Valet föll till slut på Vikingsbergsparken, där skulpturen fick rymd omkring sig och kunde avteckna sig mot en fri horisont. Verket invigdes den 9 maj 1969.

26. DAVID, IVAR JOHNSSON (1885-1970), BRONS, 1922, VIKINGSBERGSPARKEN

Helsingborgs stad fick skulpturen som gåva 1923 av Malte Sommelius och den placerades på Stortorget strax nedanför terrasstrapporna. Detta ledde emellertid omedelbart till en proteststorm av sällan skådat slag både mot skulpturen och dess placering.

En enkät publicerades i Helsingborgs Dagblad och folk uppmanades att skriva in och uttrycka sina åsikter som sedan trycktes i tidningen. 1924 utgavs en pamflett med titeln "Halshuggarstatyn David vilja vi ej ha på någon offentlig öppen plats" skriven av Axel Svensson. Däri presenterades åsikter från kända och okända helsingborgare, alla stora motståndare till skulpturen. Det man i huvudsak protesterade mot var placeringen, Davids grymma och barbariska utseende, det han representerade och att han var naken. I pamfletten uttrycker Axel Svensson sin avsky mot skulpturen med följande ord: "Varje hälsingborgare vet – och det har framhållits i tidningarna – att det allmänna tal, som går i stan om Davidstatyn, betecknar den, där den nu står, som en nesa för Hälsingborg; den väcker hos de flesta åtlöje, hos andra förargelse. Största delen främlingar, som komma hit, bli förbluffade inför det komiska i denna miniatyrstaty, som tycks liksom ha blivit tappad eller kvarglömd vid bortförandet av arbetsställningar, redskap och materialier efter fullbordandet av den väldiga, otympliga terasstrappkolossen." Han skriver vidare: "Lille David, vad du ser betydelselös ut! Visst inte som någon hjälte! Snarare påminnande om en enfaldig Harlekin. Du är en oskolad Grönköpings-småpojke, som i en återvändsgränd klivit upp på en murarelåda att göra balanseringsförsök." I slutordet i pamfletten står det följande: "Inte får man fortfarande blamera vår stad genom att på någon offentlig plats ställa upp ett konstverk som ger föredöme av fiendskap, barbarism och blodtörst samt uppfostrar ungdomen till våldsbragder och grymhet."

Denna hetsjakt ledde till att stadsfullmäktige den 18 mars 1924 beslöt att flytta *David* från Stortorget till en plats framför Vikingsberg, där man ansåg att han passade bättre. Flytten verkställdes 1926. Intressant i sammanhanget är att skulpturen 1925 vann Grand Prix på världsutställningen i Paris och att ett exemplar köptes in av staden Zürich för att placeras på en framträdande plats vid Zürichsjön.

27. HÄSTEN, ÅKE THORNBLAD (1929)
DRIVEN KOPPARPLÅT, 1988, KOPPARMÖLLEPARKEN

När distriktslantmästare Bertil Frostenson donerade pengar till en skulptur ville han att den skulle få följande inskription: ”Detta konstverk har inköpts av Helsingborgs kommun för medel, donerade till minne av Tyra Frostensons föräldrar fabrikören Måns Nordahl och hans hustru Bina från Helsingborg.”

När man sedan letade efter lämplig placering för skulpturen visade det sig att makarna Nordahl hade bott på Pålsjögatan under hela 1930-talet och man placerade därför skulpturen i Kopparmölleparken nedanför den lilla slänten vid Pålsjögatan där den invigdes den 10 november 1988. Placeringen visade sig dock vara alltför undanskymd och under 1990-talet vandaliserades skulpturen upprepade gånger. Man beslutade därför att flytta den upp för slänten och ställa den väl synlig från Pålsjögatan där den återfinns idag.

28. KATTAN, ANDERS OLSON (1880-1955), BRONS, 1919, SOFIAKÄLLAN

Staden fick skulpturen i gåva av Malte Sommelius 1919 och den placerades då i mitten av planteringen på S:t Jörgens plats. 1946 skulle emellertid det nya konstverket *Lekande ungdom* överta platsen och *Kattan* förvisades till en plantering vid Halalid, där den förde en undanskymd tillvaro fram till 1955. I samband med ombyggnaden av Hälsovägen bestämdes det att skulpturen skulle flyttas till planteringen runt Sofiakällan där den står idag.

29. SOFIAKÄLLAN
SNÄCKA, SUSSIE PERSSON (1916-2005)
MOSAIK, 1955

Hälsovägen byggdes om i början av 1950-talet för att ge plats åt ett nytt spårvagnsspår. Man rev då den gamla hälsoanläggningen, men behöll Mauritz Frohms prägel även på de nya byggnaderna. Själva saltvattenkällan fick också ny utformning efter ritningar av arkitekten Arnold Salomon-Sörensen.

Konstnär Sussie Persson utförde arbetet med mosaiksnäckan. Materialet som använts är badrumsmosaik från IFÖ-verket som också kan ses i mosaikarbeten av Hugo Gehlin i simhallsbadet.

Vid källan finns följande inskription: ”Saliniskt hälsovatten. På föranstaltande av Konsul N. Persson och Livmedicus J. L. Hafström öppnades källan i juni 1890. Konsul Persson överlämnade år 1906 till Hälsingborgs stad en donationsfond för ordnande av kostnadsfri brunnsdrickning.”

30. SVART RIDDARE & VÄKTARE
JOHNNY MARTINSSON (1934)
DIABAS OCH BRONS, 1999
NORRA HAMNPIREN

Skulpturerna *Svart riddare* och *Väktare* köptes in av staden 1999 till bomässan *H99* för placering på den norra hamnpiren.

De båda skulpturerna symboliserar två rustningsklädda riddare och är till verkade av Johnny Martinsson från Karlshamn. *Svart riddare* utgörs av en visirförsedd hjälm och är tillverkad i svart diabas. Mittemot står *Väktare,* en hjälmprydd riddare i helfigur gjuten i brons.

31. BLÅ TRÄD, INGER WEICHSELBAUMER (1938)
SPRUTMÅLAD PLÅT, 1995, GRÖNINGEN

I samband med en omgestaltning av Rådhustorget 1994 anslogs 200 000 kronor för uppförandet av en skulptur på torgets östra sida. Tre konstnärer, Lena Cedergren, Vassil Simitchiev och Inger Weichselbaumer, inbjöds att lämna förslag. På grund av parkeringsgaraget under torget, fick konstnärerna speciella direktiv: skulpturen kunde inte innehålla vatten, den fick inte vara för tung, materialet skulle tåla påfrestningar och ha en yta som kunde rengöras. I övrigt var material- och motivval fritt.

En nästan enhällig jury beslutade att låta uppdraget gå till Inger Weichselbaumer. Hennes förslag *Blå träd*, är en skulptur föreställande två träd, omkring 4 meter höga, i blåmålad järnplåt. Konstnären redogjorde för sin konstnärliga idé på följande sätt: ”Avsaknaden av träd och växtlighet på torget var för mig märkbart kännbar redan vid första anblicken. Det behövs något som ’lyfter’ torget. Jag gick hem och funderade och kom fram till mina egna skulpturträd med en blåsvart halvmatt yta. Tanken är att man skall kunna vandra genom skulpturen och kunna känna vinden susa i grenarna. Bredvid ställer jag ett stort järnfat för uppsamling av regnvatten till fåglar eller andra törstiga.”

Skulpturen invigdes i juni 1995. När Rådhustorget genomgick en ny förändring 2007, beslutades emellertid att skulpturen skulle flyttas och efter renovering placerades den istället på Gröningen.

32. BYST AV HENRY DUNKER, VITALIS GUSTAFSON (1888-1952)
BRONS, 1932, HENRY DUNKERS PLATS

Helsingborgs mäktige industriman och kulturmecenat Henry Dunker fick 1993 en plats uppkallad efter sig. Det var platsen mellan konserthuset och stadsteatern som fick ett namn. Samtidigt invigdes en bronsbyst föreställande Dunker och placerad bredvid Stadsteatern. Bysten är utförd av skulptören Vitalis Gustafson 1932 och skänkt till staden av Dunkerska stiftelsen. Den är en kopia av en byst i gips som finns på Dunkerska sjukhemmet.

I sitt invigningstal den 6 september 1993 sa Ernst Herslow, ordförande i Henry och Gerda Dunkers stiftelse och Donationsfond Nr 2, följande om skulpturen: ”Må han därifrån blicka ut över den stad som betydde så mycket för honom och som han betydde än mer för.”

33. FRÅN SKYMNING TILL GRYNING, EBBA MATZ (1963)
FIBEROPTIK I STENLÄGGNING, 1999, HENRY DUNKERS PLATS

1998 hölls en tävling om uppdraget att utsmycka Henry Dunkers plats. Fyra konstnärer, Olle Bonniér, Lars Englund, Sigurdur Gudmundsson och Ebba Matz, inbjöds att komma med förslag.

Ebba Matz verk *Från skymning till gryning* utsågs till vinnare och verket samfinansierades av Helsingborgs stad och Statens konstråd. Det uppfördes 1999 i samband med bomässan *H99*. Det består av spotlights nedsänkta i torgets stenläggning och helheten bildar ett mönster av norra stjärnhimlen där bland andra stjärnbilderna Karlavagnen, Cassiopeja och Norra kronan finns. Verket, liksom stjärnhimlen, är osynligt på dagen.

34. TRE KVINNOR, LILIAN NORDBERG (1943-2005)
BRONS, 2005, KUNGSPARKEN

Tre kvinnor var det förslag som röstades fram som tvåa i skulpturtävlingen 2001 om ett minnesmärke över kvinnorna som arbetat på gummifabriken Tretorn (se nr 71). Konstnären Lilian Nordbergs förslag var en fontänskulptur gjuten i brons. Den föreställer tre kvinnor, ca 2 meter höga, i stiliserad form. De är placerade på ett fundament med avgjutningar av olika gummiprodukter, bland annat stövlar.

Kulturnämnden var enig om att detta verk också borde uppföras och så beslutades på ett villkor – att finansieringen löstes genom fonder till stadens förskröning. 2003 var finansieringsfrågan löst och kontrakt skrevs mellan konstnären och Kulturnämnden och man kom överens om att konstverket skulle placeras i Kungsparken. Uppförandet av skulpturen försenades emellertid av olika anledningar och det invigdes först den 8 september 2005.

35. NIGRA, ESCOFET
GJUTEN STENMASSA
1999, NORRA HAMNEN

Till bomässan H99 som hölls i Helsingborg 1999 köpte staden in ett flertal offentliga konstverk. Ett av dessa är de fyra serietillverkade stolarna som kommer från den spanska tillverkaren *Escofet*.

Modellen kallas för *Nigra* och de är gjutna i förstärkt svart stenmassa. Stolarna är placerade på Kajpromenaden i Norra hamnen.

36. EXCENT, JONAS PALMIUS (1966), BRONS, 1999, NORRA HAMNEN

Denna stol, gjuten i brons, är utförd av stockholmskonstnären Jonas Palmius. Den köptes in av staden 1999 till bomässan H99. Stolen var först placerad vid Fors magasin men flyttades senare längre söderut på kajpromenaden.

37. LEKANDE UNGDOM, AXEL WALLENBERG (1898-1996), BRONS, 1940-1941, S:T JÖRGENS PLATS

Styrelsen för Vällufs sparbank ville med ett konstverk pryda S:t Jörgens plats och hade avsatt 75 000 kronor ur sin fond *Till Helsingborgs stads prydande*. Styrelsen hade också beslutat att det var en monumental brunnsanordning man ville ha. Därför utlystes en tävling 1937 om skulptural utsmyckning till S:t Jörgens plats och 58 svenska konstnärer lämnade in 62 förslag för jurybedömning.

Förslag nr 51 *Arild* av Axel Wallenberg valdes som det vinnande bidraget och juryn skrev följande: ”Det är en rektangulär, låg bassäng av enkel hållning, ur vilken reser sig i fri rytmisk gruppering trenne gestalter i graciös lek ovan fontänstrålarna. Konstnären har lyckats få en levande spänning och en inspirerande rörelse i sina figurers samspel. Kompositionens sammanhållning är utmärkt; den kan med lika stor fördel betraktas från torg som park, och i sin fria gruppering ger den blicken fri för genomsikt. Hela verket har en otvungen och naturlig glädje och friskhet, som särskilt är övertygande i helhetsskizzen. Detaljskulpturen är måhända inte lika övertygande; man kan här möjligen sakna en viss nerv i den plastiska behandlingen. Men icke desto mindre är nämnden förvissad om att utifrån detta förslag skulle Helsingborgs stad kunna få en brunnsanordning, som kunde bli till verklig prydnad för staden och till uppfriskande glädje för dess invånare.”

1941 blev gipsmodellen färdig och skickades till Herman Bergmans konstgjuteri i Stockholm för att gjutas i brons. Men gjutningsarbetena kunde inte påbörjas eftersom Bergmans gjuteri inte fick någon licens för att importera de 1000 kg koppar som behövdes till skulpturen. Detta berodde på det pågående världskriget. Man avbröt därför arbetet och skulpturen kunde inte fullbordas förrän efter krigsslutet.

Som kompensation för Helsingborg blev *Lekande ungdom* den första offentliga skulptur som invigdes i Sverige efter kriget. Detta skedde under högtidliga former den 27 april 1946. Skulpturen kallades till en början för Arild eftersom konstnären inspirerades till konstverket när han såg ungdomar leka i havet vid Arild.

38. **TORSO,** CHRISTIAN BERG (1893-1976), GRANIT, 1957, KONSERTHUSET

För utsmyckning av platsen framför konserthuset föreslog Estetiska nämnden 1959 ett verk av skulptören Christian Berg. Skulpturen tillkom redan 1926, men höggs i monumentalform först 1957.

I Helsingborgs Dagblad kan man läsa följande uttalande: ”Min granitskulptur ’Torso’ som höggs 1957 vid ett norskt granitbrott har betydligt äldre anor än så, berättar Christian Berg. Det är nämligen min första verkliga friskulptur och kom till som en liten bronsstatyett i Paris 1926. Man har sagt mig att det också är den tidigaste abstrakta skulpturen i svensk konst – om man inte räknar några små reliefer som jag gjorde tidigare samma år – och jag tror att det är riktigt.”

Skulpturen invigdes den 28 juni 1961 och blev både rosad och risad. Mest förargad var nog R.E. Bell, som i en upprörd insändare frågar hur Estetiska nämnden kan göra något så dumt som att slänga ut 70 000 kronor på en stenklump. Han erbjuder sig också att förmedla kontakt till en stenhuggare i Bohuslän som för en billigare penning kunde fylla hela S:t Jörgens plats med sten och till sist föreslår han även att Estetiska nämnden borde döpas om till ”Oestetiska nämnden”.

39. FÖR ÖPPEN RIDÅ, SVEN LUNDQVIST (1918), KALKSTEN, 1978, HENRY DUNKERS PLATS

När den nya stadsteatern invigdes 1976 ville man också utsmycka det nya torget, eller Gröningen som platsen tidigare kallats. Man höll då en öppen tävling om uppdraget att utsmycka platsen. 73 bidrag inkom och bland dessa valdes fem stycken ut av en jury bestående av sex personer. När det vinnande förslaget skulle röstas fram var det två av jurymedlemmarna som la ner sina röster för att få tävlingsförfarandet att göras om och en medlem som röstade emot. Det var alltså bara halva juryn som röstade för förslaget. Trots detta valde man Sven och Alice Lundqvists förslag *För öppen ridå* till vinnare.

Konstverket visar en scen ur Hamlet med en mördad kung, en sörjande drottning och en skurk i huvudrollerna. Framför scenen finns den trollbundna publiken och mittemellan sufflörluckan. Skulpturgruppen är tillverkad i kalksten s k Gotlandsmarmor och väger 10 ton.

Invigningen skedde den 22 september 1978. Tyvärr var det inte bara i juryn som man var oenig om verkets kvaliteter. I insändare klagades det på att så fort det kom upp en offentlig byggnad så skulle denna påtvingas ett konstverk i 100 000-kronorsklassen. Andra undrade om det var republikanska klubben som hade möte och satt och tittade på kungen som släpades i smutsen. Man tyckte också att om det bara var ett fåtal människor som uppskattade pjäserna, så skulle man ju kunna rea ut dem styckvis så folk kunde ha dem i sina trädgårdar.

STADSTEATERN
STORAN

40. TYCHO BRAHEBRUNNEN, ASTRID AAGESEN (1883-1965) & GUSTAF WIDMARK (1885-1967)
BRONS OCH SANDSTEN, 1923, TYCHO BRAHE PLATSEN

Arkitekt Gustaf Widmark skickade den 28 maj 1925 en skrivelse till Drätselkammaren. Med ett förslag om ett monument till Tycho Brahes minne. Det skulle bestå av en fontän med en himmelsglob. Drätselkammaren godkände förslaget och i juni 1925 erhöll Gustaf Widmark 10 000 kronor för att uppföra monumentet.

Widmark ritade själv globen och fundamentet medan ciselören Astrid Aagesen formgav stjärnbilderna och konstnären Hugo Gehlin de fyra ärkeänglarna. Stjärnbilderna på globen är utförda efter en astronomisk atlas från 1600-talet och har ansiktsdrag efter de personer som fanns med i beslutsprocessen. Jungfrun har drag efter ciselör Astrid Aagesen, kentauren liknar fabrikör Emil Jansson som lät rusta upp sin intilliggande fastighet lagom till invigningen, kusken föreställer Drätselkammarens ordförande Hjalmar Forsberg som var med och beviljade anslaget till brunnen, arkitekt Gustaf Widmark fick gestalta oxdrivaren och redaktör Ove Sommelius Perseus. Byggnadschef Elis Thuresson blev Orion, konsul Robert Ljunggren Herkules och till sist C.B. Hallengren, som varit motståndare till projektet, fick bli skytten med de dödliga pilarna. Detta påhitt rönte nationellt stor förargelse och man tyckte att det var högst opassande att skämta så med vår kände astronom.

Brunnen invigdes den 22 augusti 1927 i närvaro av kronprinsparet, myndigheter och särskilt inbjudna. De latinska inskriptionerna på brunnens fundament betyder följande: "Dum tempus habemus operermur" – *Låt oss verka medan vi har tid*, "Nec fasces nec Opes sola Artis Sceptra perennant" – *Icke makt och rikedomar endast konstens herravälde består*, "Non haberi sed esse" – *Inte anses för något utan vara*.

NOM
HABERI SED
ESSE

41. SUNDETS PÄRLA, TOMAS NORDBÄCK (1938)
ROSTFRITT STÅL, 1985, ÅLGRÄNDEN/DROTTNINGGATAN

1984 framställde Världsnaturfonden ett önskemål till Helsingborgs stad om att få uppföra en önskebrunn. Sådana brunnar fanns redan på ett flertal platser i Sverige och de bidrog med mycket pengar till fondens arbete. En arbetsgrupp tillsattes och man arbetade efter överenskommelsen att staden fick bestämma var brunnen skulle placeras och Världsnaturfonden skulle ordna sponsorer som stod för kostnaden. Snart hade projektet funnit sin sponsor nämligen Ramlösa Hälsobrunn AB. De hade även vidtalat den lokale konstnären Tomas Nordbäck för utformningen av brunnen. Nordbäck presenterade ett förslag för arbetsgruppen föreställande en skulptur bestående av en stor skål på fem ben ur vilken det höjde sig ett klot som symboliserade en ”ren jord”. Från skålen rann vatten ner i en bassäng.

Den tänkta placeringen för verket var Stortorgets östra del och man önskade att brunnen skulle invigas till stadens 900-årsjubileum, av Carl XVI Gustaf, hedersordförande i Världsnaturfonden Sverige. Innan något beslut fattades gick ärendet vidare till Kulturnämnden som emellertid enhälligt avstyrkte placeringen på Stortorget och istället föreslog Ålgränden eller Stallgatan som alternativ. Arbetsgruppen följde Kulturnämndens rekommendationer och önskebrunnen placerades istället vid Ålgränden där den invigdes av kung Carl den XVI Gustaf den 22 maj 1985 i samband med stadens 900-årsjubileum.

42. HJULET, LARS TROLLBERG (1931-1986)
GJUTJÄRN MÅLAT MED JÄRNMÖNJA, 1977
KONSUL OLSSONS PLATS

1973 inbjöds tre konstnärer för att lämna förslag på utsmyckning av Konsul Olssons plats. Utsmyckningen skulle symbolisera Konsul Olssons verksamhet i Helsingborg och medel för konstverket kom bland annat från Helsingborgs gummifabrik AB:s donationsfond. De inbjudna konstnärerna var Thure Thörn, Malmö; Lars Trollberg, Laholm; och Åke Jönsson, Vallåkra. En kommitté inom Estetiska nämnden utgjorde jury och Lars Trollbergs förslag fick flest röster. Konstnären själv beskrev verken på följande sätt: ”Ett stort tungt hjul som långsamt rör sig runt, en symbol för kvarnar och spannmålsmagasin, järnvägar och gjuteri, hamn och vatten.”

Konstverket stod färdigt 1977 och invigdes den 3 juli. Det mottogs med blandade reaktioner och kallades bland annat för ”ett rullande skräckmonument” och ”en stor rödfärgad järnklump, ett fullkomligt monster, placerad i en liten vattenpöl på Kullaplatsen” i insändare. Ursprungligen snurrade hjulet runt sin axel, men på grund av problem med den mekaniska funktionen, lossnade hjulet två gånger och föll ned i bassängen. Detta gjorde att man 1990, av säkerhetsmässiga skäl, ändrade i konstruktionen och låste hjulet i fast position.

43. ECCE HUMOR, LARS BERGSTRÖM (1962) OCH MATS BIGERT (1965), ROSTFRITT STÅL, 2003, SUNDSTORGSGARAGET

I konkurrens med två andra konstnärer vann Stockholmsduon Bigert & Bergströms förslag *Ecce Humor* utsmyckningstävlingen för Sundstorgsgaraget. Namnet ”Ecce humor” är en anspelning på det latinska uttrycket ”Ecce homo” – *se människan*. Konstverket är placerat på garagets östra vägg mot Drottninggatan och är 80 meter långt och 6 meter högt. Det är tillverkat i vågformad rostfri stålplåt som är spegelblank och reflekterande och utformningen av verket kan liknas vid den slags skrattspeglar som ofta finns i nöjesparker. Verket och det nya Sundstorget invigdes 2003.

44. SJÖFARTSGUDINNAN, CARL MILLES (1875-1955), BRONS, 1923, HAMNTORGET

På sin sjuttioårsdag den 29 april 1921 lät direktör Malte Sommelius meddela att han ville skänka ett monument till Helsingborg med placering på Hamntorget. Monumentet skulle symbolisera staden som sjöfarts- och hamnstad. Sommelius hade kontaktat Carl Milles som föreslog att konstverket skulle utföras som en hög kolonn med en framställning av ett fartyg för fulla segel. Stadsfullmäktige beslutade att med tacksamhet mottaga donationen när Milles ändrade sig och hellre ville framställa monumentet som en bevingad kvinna med fladdrande hår och en fartygsmodell i vardera handen. Denna förändring stötte dock inte på något hinder varken hos Sommelius eller stadsfullmäktige och Milles påbörjade arbetet med skulpturen.

Meningsskiljaktigheter uppstod emellertid mellan Milles och Sommelius när det blev fråga om skulpturens färg. Sommelius ville att den skulle vara förgylld och Milles ville att den skulle patineras grön. Som synes gick Milles segrande ur striden. Skulpturen anlände till Helsingborg 1923 och det 19 meter höga monumentet invigdes samma år. Tyvärr fick Malte Sommelius inte se sin storslagna gåva eftersom han avled i slutet av 1922.

År 2000 skulle Hamntorgets västra del byggas om och man bestämde då att flytta monumentet västerut närmare kajkanten. Innan monumentet flyttades gjordes en besiktning av skulpturen och det konstaterades då att den var i mycket dåligt skick och i behov av renovering. Korrosionen av järnskelettet som bar upp skulpturen var så långt gången att det bestämdes att hela det bärande benet behövde bytas ut. Det nya metallskelettet är tillverkat i rostfritt stål för att säkra en längre livslängd. Under hela 2001 restaurerades både skulptur, kolonn och sockel och monumentet återinvigdes den 17 december 2001. Den nya placeringen innebar också att skulpturen vreds 45° medsols så att den vänder sig ut mot hamninloppet.

45. BERNADOTTEMONUMENTET, FREDRIK BLOM (1781-1853)
GJUTJÄRN, 1843, HELSINGÖRSKAJEN

Monumentet sattes upp till minne av Karl XIV Johans landstigning i Helsingborg den 20 oktober 1810. Ritningen till monumentet utfördes av arkitekt Fredrik Blom och en fullskalemodell i trä, som skulle användas som gjutmodell, skars av Axel Fahlcrantz. Monumentet göts därefter i gjutjärn vid styckebruket i Finspång och Blom övervakade gjutningen själv. På grund av monumentets storlek kunde man inte gjuta det i ett stycke och därför delades det upp och göts i 15 delar som sedan skruvades samman till en helhet. Det färdigställda minnesmärket fraktades med båt från Norrköping till Helsingborg och sattes upp 1843.

Monumentet är uppbyggt av tre delar, med en profilerad bas nederst, därpå ett lådliknande mittparti och överst ett segmentformat krön. Inskriptionerna lyder: ”Kronprinsen Karl Johan, enhälligt vald af svenska folket, landsteg här den XX october MDCCCX” och ”Under konung Carl XIV Johans regering byggdes hamnen och fullbordades MDCCCXXXII”.

Monumentet har flyttats ett par gånger, dels 1922 för att ge plats till sjöfartsgudinnan, dels vid en omgestaltning av hamnen 2001. I samband med den senare flytten genomgick verket en renovering och fick sin nuvarande placering.

46. VATTENMOSAIKER
BETTY ENGHOLM
BETONG OCH HÖGANÄSKAKEL
1994, STORTORGET

I samband med att Knutpunkten byggdes tillkom Kungstorget och den norra delen omgestaltades 1994 av landskapsarkitekt Sven-Ingvar Andersson. Då tillkom även de två vattenkonstverk som i folkmun kallas för ”Blåbärspajerna”. De utgörs av två cirkelformade låga rundlar i betong klädda med blått Höganäskakel. Kaklet slogs först sönder i mindre bitar och fogades sedan samman till en mosaik. I mitten av konstverken, som är 8 meter i diameter, kommer det upp vatten som rinner över hela ytan ner i en ränna som löper runt verket.

Konstnären har signerat sina verk med förnamnet på den ena och efternamnet på den andra.

47. MAGNUS STENBOCKSSTATYN, JOHN BÖRJESON (1835-1910), BRONS, 1901, STORTORGET

Redan 1807 började diskussionen om att resa ett monument över Magnus Stenbock och 1886 påbörjades en insamling bland allmänheten. Samtidigt beslutades att det skulle vara ett ryttarmonument. Det dröjde dock ända till 1898 innan ”Kommittén för Magnus Stenbocksstatyn” utlyste en pristävling med följande inbjudan: ”svenska konstnärer inbjudas härmed för att täfla om pris för skizzer till en ryttarstaty af Magnus Stenbock i Helsingborg.”

Fyra förslag inkom i form av modeller av lera eller gips. Man hade bett konstnärerna att använda pseudonym för att juryn inte skulle påverkas av konstnärens namn. Signatur ”TOM” alias John Börjeson, vann första pris och signaturen ”Flink och färdig” alias Carl Hammar fick andra pris. 1899 skriver kommittén och Börjeson kontrakt på en ryttarstaty inklusive gjutning och postament till ett pris av 90 000 kronor, vilket skulle motsvara nästan 4 miljoner kronor idag! Skulpturen göts i Stockholm av gjuterierna Otto Meyer och Aktiebolaget Förenade Konstgjuteriet och den stora skulpturen, 1,5 m bred, 4,3 m hög, 3,5m lång och 4 ton tung, levererades till Helsingborg med tåg i oktober 1901.

Den 3 december samma år invigdes statyn under mycket högtidliga former. Det spelades specialskriven musik, militären paraderade och det hölls festgudstjänster i stadens kyrkor. Därefter var det dags avtäcka statyn med tal och kransnedläggning. På kvällen hölls fackeltåg och en galamiddag för speciellt inbjudna gäster. Tyvärr kunde ingen från kungahuset närvara vid invigningen, det påstås nämligen att Oscar II ansåg att man bara skulle avbilda kungligheter till häst. Han

skickade dock ett telegram till invigningen: ”Ehuru hindrad att närvara vid dagens minnesvärda högtid gläder jag mig åt att Stenbocks minnesstod hädanefter skall pryda Helsingborgs stadstorg alltid minnande efterkommande att såsom han tjena och försvara älskadt fosterland. Oscar.”

I början av 1950-talet började statyns placering att orsaka trafikproblem och efter många diskussioner i stadsfullmäktige bestämdes det slutligen att statyn skulle flyttas ca 20 m österut och samtidigt sänkas 1,2 meter. Sänkningen skulle ske genom att fundamentet grävdes djupare ner i marken. Den 16 mars 1959 klockan 7 på morgonen påbörjades arbetet med att flytta skulpturen och den fördes på lastbil till kommunens förråd för översyn. Sockeln byggdes under tiden upp igen inne på Stortorget och den 14 maj 1959 kom skulpturen slutligen på plats.

48. KANDELABER, GJUTJÄRN, 1859, STORTORGET

Kandelabern skänktes till staden av gasverkets anläggare A. Milne och tändes för första gången på julafton 1859, samma år som gasverket startades. Innan gasen kom lystes staden upp med rovolja, som sotade mycket och slocknade lätt när det blåste.

Kandelabern är tillverkad i gjutjärn och hämtades från Lübeck med Lübecks-Olssons jakt Carl Evald. Med gasbelysningen ville man modernisera Helsingborg och föra staden in i den nya tiden. Numera har Kandelabern elektrisk belysning, men står kvar som en symbol över en svunnen tid.

49. HELSINGBORGS STADSMODELL
TOMAS NORDBÄCK (1938)
BRONS, 2006, STORTORGET

Gillet Gamla Helsingborg skänkte 2006 till Helsingborgs stad en modell över hur staden kan ha sett ut på 1400-talet. Ritningarna till modellen har upprättats av Gillets ålderman Bengt Lindskog och konstnär Tomas Nordbäck har utfört det konstnärliga arbetet. Stadsmodellen är gjuten i brons i skala 1 till 200 och har en yta av 12 kvadratmeter. Den är placerad på den övre delen av Stortorget och invigdes den 26 augusti 2006 av Helsingörs borgmästare Per Tærsbøl.

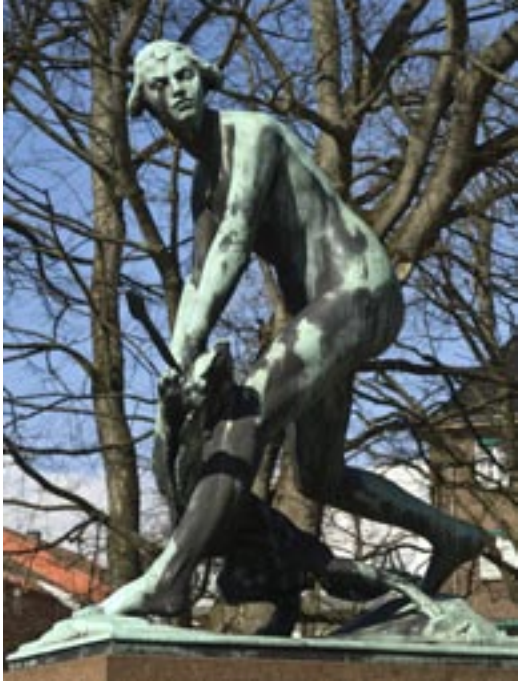

50. JAKT, CHRISTIAN ERIKSSON (1858-1935)
BRONS, 1919, SLOTTSHAGEN

1917 utlystes en pristävling för utsmyckning av Slottshagen. Konstverket skulle bekostas av *Stiftelsen Direktör och Fru Malte Sommelius donationsfond för inköp av konstverk för kommunens yttre förskönande* och bland de kända skulptörer som bjöds in fanns Theodor Lundberg, Christian Eriksson, Carl Eldh, Carl Milles, Anders Olson och Ivar Johnsson.

Juryn valde Christian Erikssons förslag *Jakt*, en skulptur föreställande jaktens gudinna Diana. I Helge Kjellins bok om konstnären kan man läsa att ett dussintal flickor stod modell för Diana innan en slutligen valdes ut. En irländsk setter användes som hundmodell och det var ateljéassistentens uppdrag att få den att sitta still, vilket inte var en enkel uppgift eftersom hunden var mer intresserad av att springa omkring i ateljén. Skulpturen göts i brons av Lauritz Rasmussen i Köpenhamn och invigdes 1919.

51. MINNESSTEN PESTOFFER
1994, GRANIT, SLOTTSHAGEN

För att uppmärksamma en pestkyrkogård i Slottshagen från 1711 ville Gillet Gamla Helsingborg att det skulle sättas upp ett minnemärke. Följande rader från Gillet beskiver det historiska förloppet: ”År 1710 stod slaget vid Helsingborg. Redan nästa år, 1711, hemsöktes staden av en ny olycka: böldpest. Denna hade från orienten dragit upp genom hela Europa och nu nått vårt land. 133 invånare i Helsingborg blev pestens offer. I det kaotiska läget som rådde i staden, påbjöd myndigheterna att de döda skulle utan ceremonier nedgrävas i backen.”

Minnesmärket, som bekostades av Gillet Gamla Helsingborg och kom på plats 1994 har följande inskription: ”Till minne av böldpestens offer i Helsingborg år 1711 vilka på denna plats ’utan ceremoni nedgrävdes i backen’.”

52. SEKVENS, ARNE JONES (1914-1976) , KOPPAR OCH GRANIT, 1959, IDROTTENS HUS

1957 föreslog Estetiska nämnden att ett konstverk av den flitigt anlitade Arne Jones skulle köpas in till platsen framför det nybyggda Idrottens Hus.

Som förslag presenterade Jones ett fontänkonstverk i driven koppar i form av tre i varandra gående ringar från vilka det sprutade vattenstrålar ned i den spetsovala bassängen. Skulpturens form återspeglades i byggnadens halvrunda fasad, som ”dragits ned” och konstnären beskriver själv skulpturen på följande sätt: ”Skulpturen, som jag kallat ’sekvens’ vill ge en oändlig rörelse i tre moment – tre sammankopplade ringar och nio strålar vatten – som hela tiden cirkulerar. Den utföres så, att de nio strålarnas rör klädas med koppar, som ’drives’ till den form, som skissen visar och som sammanhänger med och bestämmes av rörelsen. Rören utgöra samtidigt armeringen.”

På våren 1959 kom skulpturen på plats, men den hölls dold för nyfikna ögon under installationstiden och avtäcktes den 16 juli 1959. Till invigningen var inte reliefplattorna som skulle omgärda bassängen färdiga. Jones hade andra uppdrag och som svar på Estetiska nämndens enträgna förfrågningar, förklarade han att han inte kunde arbeta figurativt och nonfigurativt samtidigt, därför hade han ingen inspiration till relieferna. Men han meddelade att han studerade mycket idrott för att ha det på näthinnan. Han gjorde också noggrann research. Han tog in två brottare i sin ateljé och lät dem ta grepp på varandra i några timmar för att hitta den mest visuellt slående vinkeln, han filmade ishockeyspelare, och en målvakt fick komma in och posera i ateljén. Tillverkningen av plattorna drog emellertid ut på tiden och de kom inte på plats förrän 1962.

53. VATTEN UR BERGET
SVEN-INGVAR ANDERSSON (1927-2007)
1997, GRANIT, MARIAKYRKAN

I sydöstra hörnet av Mariakyrkans kyrkogård finns ett vattenkonstverk formgivet av landskapsarkitekt Sven-Ingvar Andersson. Det heter *Vatten ur berget* och som syftar på följande rader ur bibeln: ”Herren sade till Mose: Se jag vill stå där framför dig på Horebs klippa, och du skall slå på klippan, och vatten skall då komma ut ur den, så att folket får dricka”, 2 Moseboken 17:6.

54. RING, SVEN-INGVAR ANDERSSON (1927-2007)
KOPPAR, 1994, KUNGSTORGET

Vid omgestaltningen av norra delen av Kungstorget skapade landskapsarkitekt Sven-Ingvar Andersson även det vattenkonstverk som står på kanten till den inre hamnbassängen. Det är tillverkat av koppar och utformat som en ring med tre vattenstrålar som sprutar ut vatten i hamnbassängen.

55. BON VOYAGE, CARL MAGNUS (1943)
BRONS, 1992, KUNGSTORGET

I samband med att Knutpunkten skulle byggas inbjöds tre konstnärer för att tävla om utsmyckningsuppdraget till platsen framför stationens entré. En enhällig jury tyckte att lundakonstnären Carl Magnus förslag *Bon Voyage – lycklig resa* var det bästa.

Skulpturen består av två grönpatinerade delar i brons som tillsammans bildar en pyramid. Dessa är placerade cirka 30 centimeter ovanför en sockel i granit vari det finns belysning och fontänmunstycken som sprutar vatten. Tillsammans gör det skummande vattnet och ljuset att det ser ut som om skulpturen svävar trots sina monumentala dimensioner: längd 5,40 m, bredd 3 m och höjd 3 m.

Staden investerade 1,2 miljoner kronor i skulpturen och den invigdes den 21 maj 1992 ungefär ett år efter Knutpunkten och detta kommenterade invigningstalaren så här: ”Förhoppningsvis är det inte betecknande för Helsingborg att kulturen halkar efter.”

56. KOSMISKT RUM, BENGT AMUNDIN (1915)
BRONS, 1955, VID RESTAURANG PARAPETEN

Skulpturen är tillverkad 1955 för utställningen *H55* och det var restaurang Parapetens arkitekt Bengt Gate som föreslog att skulpturen skulle uppföras. När beslutet togs var det cirka en och en halv månad kvar till utställningen skulle öppnas. Skulpturen tillverkades därför på plats bredvid restaurang Parapeten och som provisorisk ateljé användes ett tält. Originalskulpturen var tillverkad i gips med lackad yta för att den skulle tåla regn och konstnären var klar med sitt verk dagen innan H55 öppnade. Under utställningen var den placerad på en vitmålad trälåda som var fylld med sten för att inte blåsa omkull.

När utställningen var slut köpte staden in skulpturen för 25 000 kronor och hos Lauritz Rasmussens gjuteri i Köpenhamn göts den i brons. Skulpturen väger 550 kg och transporterades från Köpenhamn med båt till Helsingborg.

57. **SJÖMANSMONUMENTET,** ROBERT NILSSON (1894-1980), GRANIT OCH DIABAS, 1950, VID PARAPETEN

Kommittén för krigsomkomna sjömäns minnemärkesfond skickade 1946 ut ett tävlingsprogram för ”Tävlan om förslag till prydande av en höjdplatå å västra delen av Öresundsparken i Hälsingborg med ett minnesmärke eller likvärdigt konstverk över de under kriget omkomna sjömän, som tillhöra sjömanshuset i Hälsingborg”. Inbjudan vände sig till svenska konstnärer och de tävlande uppmanades att ta hänsyn till tanken på den ro som platsen skulle skänka de besökande och i synnerhet de efterlevande till de bortgångna. Medel till monumentet samlades in på initiativ av sjömanshusombudsmannen kapten Bengtsson och de största posterna bidrog rederierna inom distriktet med.

37 förslag från hela landet inkom till tävlingen. 1:a pris gick till Robert Nilssons förslag *Konvojer* som utgörs av en snäcka i ljus granit placerad på en vindrosstjärna i svart diabas med namnen på 72 förlista ingraverade. Prisnämnden skrev så här om förslaget: ”Förslaget konvojer som är komponerat med stark känsla för de krav som kommittén önskat beaktade visar en jättesnäcka, vilande på en hög vindrosstjärna nedsänkt i en i stenmosaik utförd kompassros. Den arkitektoniska uppbyggnaden är väl rytmiserad och bildar en fantasieggande kontur.”

En plats valdes ut i Öresundsparken som iordningställdes med bänkar så att anhöriga till de förlista kunde sitta i lugn och ro vid minnesstenen. Söndagen den 23 juli 1950 invigdes skulpturen med högtidstal och kransnedläggning och ceremonin avslutades med att en sjömanspastor välsignade platsen med följande ord: ”Detta minnesmärke skall tala om ofärdsår men också om att offer tillhör det oförgängliga. Minnet av de 72 sjömän som miste livet ska leva kvar tack vare minnesstenen.

Måtte denna plats för de bortgångnas anhöriga bli en ersättning för en grav att smycka. Här kan ni lägga ned blommor vilkas dofter med vänliga vindar föres ut över havet som en hälsning. Denna plats blir ett fäste för vilsna tankar och orolig längtan. Så kan de kära här bli lika nära som någon annanstans. Ty just här kan ni finna den inre frid som ni söker och ni kan tillägna er den tro, det hopp och den kärlek som är starkare än döden och som ger trygghet och kraft i livets alla skiften. Får detta stället bli en sådan samlingsplats, så skall det kunna sägas, att stenen icke satts här förgäves."

Den 27 februari 2006 flyttades emellertid skulpturen från Öresundsparken till den lilla trädgården bredvid restaurang Parapeten, efter en längre tids debatt om att minnesmärket borde placeras närmare havet och invigs på sin nya plats på sommaren samma år.

58. SAIL AROUND THE WORLD, TOMAS NORDBÄCK (1938)
GRANIT, BRONS OCH CORTENSTÅL, ÖSTER OM RESTAURANG PARAPETEN

År 2000 den 21 maj invigdes den nya Vänortsplatsen öster om restaurang Parapeten. Mitt på den iordningställda runda platsen placerades ett konstverk av helsingborgskonstnären Tomas Nordbäck. Konstverket heter *Sail around the world* och består av en jordglob i koppar och två rostbruna segel i cortenstål som är placerade på en sockel av granit.

59. GÅNGSPELET, RISTO KARVINEN (1945), JELOTONG, 1994, ÖSTER OM PARAPETEN

Ett gångspel är en mekanisk, handdriven däcks- eller landsvinsch som hanterades av 4-8 besättningsmän med hjälp av lösa handspakar som träddes in i spelets vals. Gångspelet utnyttjades bland annat som ankarvinsch. Vid hamninloppet i Helsingborg, öster om restaurang Parapeten, fanns ett gångspel från 1865 som användes för att underlätta hanteringen av segelfartyg i Helsingborgs hamn. En skulpturgrupp skulpterad 1994, bestående av fyra män, visar hur gångspelet fördes runt.

Upphovsman till skulpturerna är den finländske skulptören Risto Karvinen, som använt träslaget jelotong. Tre av männens ansiktsuttryck och kroppsspråk illustrerar tydligt vilket ansträngande arbete det var att dra runt gångspelet, speciellt på grund av att de får ta i också för den fjärde mannen, som ser ut att drömma sig bort istället för att arbeta. Skulpturgruppens utsatta läge har satt sina spår och man har därför beslutat att gjuta skulpturerna i brons för att därmed försäkra en längre livslängd.

60. FJÄRILSEFFEKT,
BRITT-INGRID PERSSON (1938),
PATINERAD BRONS, 1992, STADSPARKEN

”Vägen till boken” kallades den skulpturtävling som hölls i Helsingborg 1991. Den vände sig till kvinnliga konstnärer och målet var att smycka Stadsparkens nordvästra hörn. Konstverket betalades med medel ur *Sparbanken i Helsingborgs fond för konstnärlig utsmyckning av offentlig byggnad*. 64 bidrag inkom anonymt och konstnären Britt-Ingrid Persson (BIP), vann både första och andra pris och juryn bestod av tjänstemän i kommunen.

Konstnären själv beskriver konstverket så här: ”Fjärilseffekt talar man om i den nya fysiken. En nysning på Röda torg kan leda till en orkan i USA, säger man för att ge en bild av vad fjärilseffekten innebär, nämligen att en liten vardaglig förskjutning i ett mönster kan ha en oöverskådlig verkan. Många av oss har säkert haft lyckan att känna en sorts fjärilseffekt efter läsning av en bok som passat oss.” Skulpturen invigdes 1994.

61. URNA, HEDY JOLLY DAHLSTRÖM (1933)
BETONG, 1989, STADSPARKEN

Konstverket skänktes till staden 1989 av konstnären och placerades i Stadsparken nära Stadsbiblioteket. Urnan är tillverkad i betong och målad rödbrun.

Det finns ytterligare tre liknande verk runt om i Sverige av konstnären. I Stockholm på Karlavägen/Banérgatan finns en urna i brons och i Sigtuna en liknande tillverkad i sandsten. Den tredje, en blå betongurna, är placerad framför konstnärens hyreshus och har varit utställd på Sofiero i utställning ”Betong i slottsmiljö”.

62. FONTÄN
GJUTJÄRN, 1879
STADSPARKEN

Fontänen är tillverkad i gjutjärn vid Bolinders verkstäder i Stockholm och placerades 1879 på Fisktorget som var beläget ungefär mitt i korsningen Hälsovägen/Drottninggatan. Den flyttades 1896 därifrån till Krookska planteringen/Stadsparken där den först placerades längre norrut än idag. Sin nuvarande plats fick fontänen 1965 då nya Stadsbiblioteket invigdes.

63. **BRÖDERNA,** JOHN BÖRJESON (1835-1910), BRONS, 1892, STADSPARKEN

John Börjeson, utbildad och senare professor vid Konstakademien i Stockholm, var den mest anlitade monumentskulptören i Sverige under 1800-talets senare del. Skulpturen *Bröderna* är tillverkad 1892 och fram till 1933 ägdes den av direktör John Bernström, vd för Separator, som fått skulpturen i 50-årspresent.

Samma år tillföll skulpturen Helsingborgs stad som gåva från Bernström, som ville ge något tillbaka till sin födelsestad Helsingborg. Hans önskemål var att skulpturen skulle ställas upp i en park och Estetiska nämnden fick i uppdrag att bestämma placeringen. Efter en rad provuppställningar bland annat vid Centralstationen och framför Vikingsberg, enades man om Stadsparkens östra del där den står också idag. Skulpturen invigdes 1934.

64. BYST AV KONSUL NILS PERSSON, SVEN ANDERSSON (1846-1920)
BRONS, 1914, UTANFÖR KONSUL PERSSONS VILLA

Bysten föreställande konsul Nils Persson donerades 1988 av dåvarande Boliden Kemi till Helsingborgs stad för lämplig placering utomhus.

Råå stenhuggeri tillverkade en ny sockel i svart granit och bysten placerades framför Konsul Perssons villa. Den är skulpterad av bildhuggaren Sven Andersson som skrev följande inskription på sidan av den: ”Sven Andersson gjorde bilden efter naturen år 1914.”

65. SULITELMASTENEN, SVAVELKIS UTANFÖR KONSUL PERSSONS VILLA

Mitt på gräsmattan framför Konsul Perssons villa finns ett stenblock i svavelkis från Sulitelma i Norge. Konsul Persson ägde gruvor och mark i Sulitelma och stenen sägs visa konsulns profil om man står i rätt vinkel.

66. MÄSTER PALM, TURE JOHANSSON (1912-1998), BRONS, 1955, MÄSTER PALMS PLATS

Estetiska nämnden inkom 1953 med en skrivelse till stadsfullmäktige. De föreslog att en skulptur av Ture Johansson skulle köpas in och placeras i Folkets park. Johanssons förslag var en skulptur föreställande en av arbetarrörelsens pionjärer, August Palm. Skulpturen var avsedd att gjutas i brons och nämnden ansåg att den var av hög kvalitet. En av anledningarna till att man ville ha en skulptur föreställande August Palm (1849-1922) var att han var mantalsskriven i Helsingborg under många år. Estetiska nämnden inleder förberedande förhandlingar med Gunnar Fredrikssons AB om förvärv av skulpturen. Gjuteriet föreslog att skulpturen skulle gjutas i två exemplar, under förutsättning att det andra exemplaret inte såldes för uppställning i närheten av Helsingborg. Priset skulle under dessa förutsättningar bli 16 700 kronor, för en skulptur i brons omkring 170 cm hög. Den andra skulpturen kom så småningom att placeras på Norra Bantorget i Stockholm.

I maj 1954 var skulpturen färdigmodellerad och klar för gjutning och invigningen planerades till sommaren 1955. Den 21 april 1955 ställdes skulpturen upp på ett par tomlådor för att man skulle kunna avgöra hur den kom att ta sig ut i den föreslagna miljön. Konstnären, representanter för Estetiska nämnden samt representanter för parken fanns på plats. Skulpturen avtäcktes i juli 1955 med Tage Erlander som invigningstalare och flera tusen människor hade samlats i Folkets park för att se statsministern och den nya skulpturen.

1972 flyttades skulpturen till nuvarande Mäster Palms plats där den har haft olika placeringar. Anledningen till att flytta verket var för att ge det en mera framträdande plats och rädda det ur glömskan. På sin nya plats blev statyn också en naturlig samlingspunkt för demonstrationer och första maj-tåg.

67. MOSAIKER, SVEN BÖRTZ (1940)
GLASERAD KLINKER, 2003, MÄSTER PALMS PLATS

2002 påbörjades diskussionen om en ny utsmyckning på Mäster Palms plats. Det var den låga muren i betong mot Carl Krooks gata som var den aktuella platsen. Konstnär Sven Börtz hade vänt sig till Skönhetsrådet med ett förslag som bestod av 10 mindre mosaiker, ca 70×50 cm stora i olikfärgad glaserad klinker från Ekeby. Varannan föreställande enkla figurer och varannan ett dekorativt mönster. Skönhetsrådet tyckte om idén – ”den gråa muren kommer med det här konstverket att göra ett gladare, ljusare och trevligare intryck” var motiveringen – och de beslutade att uppföra verket.

Det hela finansierades av *Sparbanken i Helsingborgs fond för konstnärlig utsmyckning av offentlig byggnad* och verket invigdes i maj 2003.

68. LITEN SJÖJUNGFRU, RAGNHILD SCHLYTER (1887-1977)
GRANIT, 1943, GUSTAV ADOLFS TORG

I bassängen söder om Simhallsbadet är skulpturen *Liten sjöjungfru* av Ragnhild Schlyter placerad. Den föreställer en sjöjungfru som rider på en stiliserad våg och höjer armen för att skydda sig mot vattenstrålen från fisken framför henne.

I samband med att skulpturen invigdes 1943 berättade ingenjör Bjarne Colbjörnsen följande om verkets tillkomst: ”Badhusbyggnadskommittén hade som bekant 30 000 kronor till förfogande för att pryda badhuset med konstverk. Det mesta gick till de vackra mosaikarbetena av Hugo Gehlin i badhusets simhall, men det blev en ansenlig summa över. Och den summan har bränt kommittén i ’lomman’. Den satte oss i stånd att förverkliga en tanke, som vi länge närt, nämligen att ge fru Ragnhild Schlyter i uppdrag att göra en fontänskulptur till den lilla dammen i parken. Efter några trevande försök i mera robust riktning, har så fru Schlyter, ja jag tycker att man kan säga smekt fram den lilla sjöjungfrun som vi snart skall få se.”

Den lilla ”framsmekta” skulpturen är huggen i röd granit efter Ragnhild Schlyters gipsmodell av stenhuggare P.A. Palm i Stockholm, flitigt anlitad även av Carl Milles. 2005 vandaliserades tyvärr Sjöjungfrun och det ”ärr” som finns på hennes mage är spår efter lagningen.

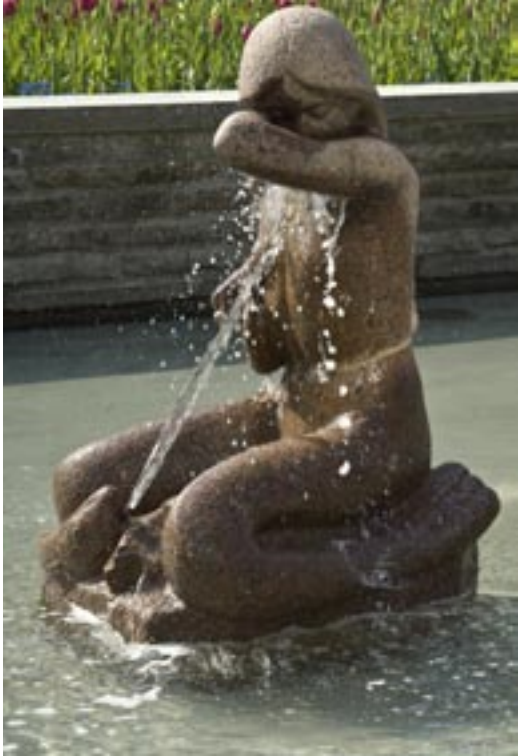

69. **FISKAFÄNGET,** SVEN LUNDQVIST (1918), BRONS, 1955, GUSTAV ADOLFS TORG

1949 var det Gustav Adolfs torgs tur att få ny utsmyckning. En pristävling utlystes av Estetiska nämnden och som tema angav man att verket skulle vara ”till arbetets ära”. 40 förslag kom in och som vinnare utsåg juryn Sven Lundqvists förslag *Samling vid pumpen*, ett stort rektangulärt brunnskar i koppar med reliefer på sidorna och en skulpturgrupp i mitten. Juryn ansåg att konstnären var utrustad med ”egen formvilja, parad med humor och ömsinthet”.

Motivet och temat ändrade sig dock drastiskt ett par gånger under tillkomsten. I det vinnande förslaget var det en grupp med lekande barn som krönte karet. Under arbetets gång meddelade emellertid Lundqvist att han hade ändrat sig ifråga om skulpturgruppen. Lekande barn passade sig inte till arbetets ära, utan han hade istället gjort ett nytt förslag som han kallade ”det politiska mötet”, där en man på en pall talade till en samling åhörare. Detta blev dock inte populärt och stadens politiker menade att det var en hemsk drift med politiker och en parodi på ett folkmöte som helsingborgarna skulle ta mycket illa vid sig av. Estetiska nämnden tyckte inte heller om förslaget och bad Lundqvist i flera brev att ”försöka kläcka ur sig en ny idé”. Lundqvist var inte förtjust över det. Han hade övergett de lekande barnen, och kunde på sin höjd tänka sig att arbeta vidare på sitt nya förslag. Estetiska nämnden menade att man i och för sig inte kunde eller fick försöka tvinga en konstnär att göra något mot hans eller hennes vilja, men man menade i lite hårdare ton, att det var det ursprungliga förslaget som hade vunnit tävlingen, inte ”det politiska mötet”.

Lundqvist fick lyckligtvis ny inspiration och från ett kanske oväntat håll. Under ett par år i början av 1950-talet kom det in ovanligt stora stim med makrill i Sundet vid Helsingborg, och med dessa följde också en och annan tonfisk, vilket gjorde att fritidsfisket ökade. Detta såg Lundqvist och fascinerades av de enorma fiskarna och det arbete det krävdes för att dra upp dem. Idén till Fiskafänget hade fötts. Detta uppskattades av Estetiska nämnden och i Helsingborgs Dagblad kunde man den 26 september 1953 läsa följande: ”Estetiska nämnden i Hälsingborg har i en framställning till stadsfullmäktige hemställt om godkännande av en genomgripande ändring av

det konstverk, vilket av skulptören Sven Lundqvist utföres för Gustav Adolfs torg. De ursprungligen föreslagna ”lekande barnen” har ersatts med en ny grupp, vilket motiverar det nya namnförslaget ’Fiskafänget’.”

Skulpturerna är gjutna i brons hos Herman Bergmans konstgjuteri i Stockholm och relieferna på sidorna av brunnskaret visar skolklasser, kavallerister, torggummor, en jazzorkester, dansande par, en fotbollsmatch där Rio-Kalle finns med, ett stiliserat Rådhus, hantverkare, industrier och Lundqvist själv, lätt karikerad framför ett staffli. Skulpturen invigdes den 30 oktober 1955 och åsikterna om den var i stort sett positiva, förutom att man tyckte att ”vattenstrålarna skulle vara högre”.

70. MODER OCH BARN, BRITTA NEHRMAN (1901-1979), BRONS, 1957, FURUTORPSPLATSEN

1945 hölls en tävling i Helsingborg som kallades “Hur smycka vår stad” och syftet med den var att få in förslag på konstverk till utvalda platser runt om i staden. Efter utställningen köpte staden in en skulpturskiss kallad ”13 år” av Britta Nehrman som var tänkt att placeras på Furutorpsplatsen. När stadsfullmäktige 1953 beslöt att förvärva en skulptur av konstnären tyckte dock Estetiska nämnden att skulpturen *Moder och barn* var ett bättre val än *13 år*.

Inför gjutningen av skulpturen debatterades det i stadsfullmäktige om man skulle tillåta att skulpturen göts i fler än ett exemplar. Gjuteriet Gunnar Fredrikssons AB i Stockholm erbjöd nämligen staden ett billigare pris för skulpturen om man göt mer än en. Ju fler desto billigare, med en övre gräns på fyra stycken. Man försäkrade också att ingen av de andra skulpturerna skulle placeras längre söderut än Göteborg. Estetiska nämnden hävdade bestämt att ett exemplar var det enda rätta - inte ville Helsingborg ha några dussinskulpturer - och så blev också beslutat.

Skulpturen bekostades med medel ur Thure och Elfrida Röings donationsfond och invigdes den 8 juli 1957. Samma dag, 45 minuter senare, invigs även *Kosmiskt rum* av Bengt Amundin utanför restaurang Parapeten och i en artikel i Nyheterna kan man läsa en syrlig kommentar till detta: ”Om Hälsingborgs försköning kan ske i samma takt även i fortsättningen skall vi förvisso inom kort kunna mäta oss med det blomstrande Aten under Perikles’ tid, då spänstig företagsamhet och ädel självkänsla eldade atenarnas sinnen, så att de nedlade ofantliga penningsummor på att smycka sin stad…”

71. ARBETERSKOR VID GUMMIFABRIKEN
JONAS HÖGSTRÖM (1956) & JOSEFINE AXELSSON (1967)
BRONS, 2003, BREDGATAN VID CAMPUS HELSINGBORG

Redan 1993 inkom en motion till fullmäktige om att ett minnemärke skulle resas över de kvinnor som arbetat på gummifabriken Tretorn och 1994 togs beslutet. Uppdraget gick till Kulturnämnden, som först 2001 bjöd in till en tävling.

Fem konstnärer inkom med förslag och 2002 valde en enhällig jury Josefine Axelssons och Jonas Högströms gemensamma förslag med följande motivering: ”Konstnärerna har gjort en realistisk, historisk gestaltning av ett centralt motiv i Helsingborgs gummifabriks historia. Kvinnorna var de som hade de hårdaste arbetena i fabriken. Detta har konstnärerna sakligt och känsligt förhållit sig till i motivet. Arbetsmomentet visas tydligt och därigenom påminns vi alla om de människor som ägnat sina arbetsliv i Gummifabriken. Konstnärerna har lyckats fånga två kvinnor mitt i arbetet, som lyfter fram och hedrar deras insatser.”

Skulpturen invigdes den 16 november 2004 i närvaro av bland andra flera ”skotöser” som arbetat på Tretorn.

72. SÖDERSTJÄRNAN, OLLE BLAD (1942)
ÄDELSTÅL OCH AKRYLGLAS, 1990
KORSNINGEN BREDGATAN/OLJEHAMNSLEDEN

Skulpturen, som är 10 m hög och väger 2,8 ton, skapades ursprungligen för hörnet vid Södergatan/Bryggaregatan där den skulle ställas på taket till en lägre byggnad. Då beställaren gick i konkurs, hamnade skulpturen hos en konkursförvaltare. Verket köptes därefter av Terminalgruppen för att placeras på parkeringsdäcket på Knutpunktens södra del.

Även dessa planer gick emellertid om intet och 1993 skänktes skulpturen till Helsingborgs stad. Ärendet hamnade hos Byggnadsnämnden som 1994 beslöt, i samråd med Skönhetsrådet, att konstverket skulle placeras vid korsningen Vasatorpsvägen/Dalhemsvägen för att skapa en identitet för Dalhem. Konstnären motsatte sig dock denna placering och ärendet gick tillbaka till Skönhetsrådet för att få fram en annan lösning.

1998 blev platsen i korsningen mellan Bredgatan och Oljehamnsleden aktuell och eleverna på Rönnowska skolan skulle hjälpa till att ställa i ordning platsen och skulpturen. Förslaget godkändes efter en del diskussioner och skulpturen kunde invigas den 17 december 1998.

73. DA CAPO, HARRY LOOTJENS (1946)
BRONS OCH STEN, 1992, ÖRESUNDSVERKET

1990 beslöt Gatunämnden att anslå omkring 450 000 kronor till utförandet av en fontänskulptur på platsen framför avloppsreningsverkets huvudbyggnad. Våren 1991 utlystes en tävling bland konstnärer i Sverige och Danmark. Tävlingstiden gick ut den 30 augusti samma år och då hade 102 förslag lämnats in för att bedömas av en jury.

Efter många diskussioner i juryn enades man till slut om att ge första pris till Harry Lootjens' förslag *Da Capo* och man motiverade sitt beslut på följande sätt: "Da capo är en konstnärligt fullödig skulptur som på ett enkelt men sinnrikt och kraftfullt sätt leder tankarna till vattnets kretslopp i naturen och till reningsverkets verksamhet. Skulpturen är uttrycksfull även utan vatten, och den är så monumental som platsen och byggnaden kräver."

Verket är drygt 3 meter högt och består av två delar, en sockel i granit och en skulptur i brons. Genom skulpturen rinner vatten fram. Efter att ha samlats i en fördjupning rinner det vidare ner i granitblocket för att återvända i ett ständigt kretslopp. Konstnärens beskrivning av konstverket förklarar tanken med namnet: "Da capo är ett musikuttryck som betyder från början, om igen. Tanken är att allt vatten används om och om igen, vi använder samma vatten som våra förfäder. Också i skulpturen går vattnet runt." Skulpturen invigdes den 24 juni 1992.

74. TRIPPELROTATION, OSCAR REUTERSVÄRD (1915-2002), ALUMINIUM, 1996, SÖDRA INFARTEN

1995 hölls en utsmyckningstävling för rondellen vid södra infarten till Helsingborg. Tävlingskommittén valde Oscar Reutersvärds *Trippelrotation* till vinnare och museirådet Torkel Eriksson beskrev konstverket på följande sätt: ”Det är en konstruktivistisk skapelse av Oscar Reutersvärd som består av tre enheter som är så utformade att de var för sig ser ut att rotera kring sin längdaxel. Samtidigt ger de uttryck för acceleration. Varje enhet är sammansatt av aluminiumstavar av varierande längd och dimensioner, korta och kraftiga nertill och långa och smala överst.”

Verket invigdes 1996 och är belyst med tvåfärgat ljus på kvällen.

75. KVINNA MED BLOMMA, KNUT ERIK LINDBERG (1921-1988)
BRONS, 1961, TORGET VID WIENERGATAN

När det beslutades att torget vid Wienergatan skulle utsmyckas ansågs det lämpligast med en rent figurativ skapelse. Uppdraget gick därför till Knut Erik Lindberg eftersom han tidigare hade sänt in ett förslag till Estetiska nämnden och som de ansåg vara lämpligt för platsen. Torget där verket är placerat är tättbebyggt, men beskrivs som en konstvänlig miljö för en liten intim skulptur som denna. Verket köptes in till staden av Estetiska nämnden som tog medel ur en av fonderna för stadens förskönande.

Chefredaktör Ove Sommelius, ordförande i Estetiska nämnden, höll ett anförande vid avtäckningen den 28 maj 1963: ”Estetiska nämndens väsentligaste uppgift är att framlägga förslag till Hälsingborgs smyckande med offentliga konstverk. Det är en svår och ansvarsfull uppgift, men i gengäld i hög grad intressant och i högsta grad lustbetonad. Det sistnämnda förmodligen i motsats till många andra kommunala uppgifter.”

Skulpturen togs för ovanlighetens skull välvilligt emot av allmänheten och ingen tycktes ha något att invända.

76. RÅDJUR, ARVID KNÖPPEL (1892-1970)
BRONS, 1952, LUSSEBÄCKSTORGET

Den fjärde januari 1952 skrev ordföranden i Estetiska nämnden, Ove Sommelius, till konstnär Arvid Knöppel för att förhöra sig om han hade några skulpturer lämpliga för Lussebäckstorget som då var helt nybyggt. Sommelius beskrev torget och den eventuella skulpturplaceringen så här: ”Torget kommer att utformas med en arkitektonisk plantering och i anslutning till den, en damm, invid vilken ett konstverk kan placeras.”

Sommelius skrev vidare att han var intresserad av en djurskulptur och Knöppel sände honom skisser och foton på en björn, ett lodjur och ett rådjur. Det sistnämnda förslaget föll Estetiska nämnden i smaken och köptes in för placering på Lussebäckstorget, den invigs där den 23 juni 1952.

77. **SEX PELARE,** JÖRGEN NASH (1920-2004), EMALJERAD STÅLPLÅT, 1998, RAMLÖSA STATION

Tre konstnärer, Lin Utzon, Gittan Jönsson och Jörgen Nash, inbjöds 1997 att inkomma med förslag till utsmyckning av den nya stationen i Ramlösa. En jury gjorde en bedömning och man beslutade att anta Jörgen Nashs förslag. Juryn skriver att verket kommer att ”bli mera långvarigt berikande för tågresenärerna till och från pågatågsstationen”.

Verket är tillverkat i emalj, en teknik som innebär att glaspulver i olika färger smälts fast på ett underlag. Traditionellt sett har man använt kopparplåt som underlag, men på grund av att den ofta slår sig använde Jörgen Nash i detta fallet specialbehandlad stålplåt från Sprakareds emaljverk i Kinna. Konstverket är placerat på en röd betongmur, väl synliga för alla tågresenärer.

78. BYST AV RUBEN RAUSING, THURE THÖRN (1918-2005)
BRONS, 1988, RUBEN RAUSINGS TORG, RÅÅ

Ruben Rausing, industriman och grundare av Tetra Pak, var född och uppvuxen på Råå. Då hans barndomshem på Matrosgatan ligger nära torget på Råå föreslog Råå intresseförening att torget skulle döpas om till ”Ruben Rausings torg”. Efter en del turer var även politikerna med på noterna och namnändringen genomfördes.

En bronsbyst av Ruben Rausing skulpterad av Malmökonstnären Thure Thörn placerades på östra delen av torget. Ruben Rausings tre söner Hans, Sven och Gad deltog vid invigningen i juli 1988 och Gad Rausing sade bland annat: ”Ruben Rausing var född på Råå och kände sig som Rååbo men blev universalskåning. För honom var huset på Matrosgatan alltid hemma. Och jag är säker på att dagens utmärkelse skulle glatt honom mer än alla de andra han fick.”

79. MINNESSTEN, A.P. PERSSON, GRANIT, 1942, VARVSGATAN, RÅÅ

Minnesmärket restes 1942 till minne av de fiskare som omkommit i Öresund. Deras namn finns inhuggna i stenen under inskriptionen ”Denna sten restes år 1942 till minne åt Rååfiskare som förolyckats i Öresund”.

Ursprungligen var stenen placerad på Batteritorget, men flyttades senare till sin nuvarande plats vid Varvsgatan i närheten av Råå hamn. Initiativet till minnesmärket togs av skeppsredaren A.R. Råwall och bekostades av Råå båtförsäkring. Stenen höggs av N.P. Halls stenhuggeri på Råå efter fiskaren A.P. Perssons ritningar.

80. URNA, FERDINAND RING (1829-1886)
LERGODS, 1860-TAL, RAMLÖSA BRUNNSPARK

Urnan är tillverkad på 1860-talet av Höganäs lerkärlsfabrik och formgivare var Ferdinand Ring, som var den förste konstnärligt utbildade modellören på fabriken. Rings tid på fabriken kännetecknades av byggnadsornamentik och prydnadssaker.

Urnan skänktes till Ramlösa brunnspark av Höganäsbolaget efter att den varit med på Stockholmsutställningen 1866. Sedan dess har den haft ett flertal placeringar i parken, bland annat framför brunnshotellet och vid villa Linnea. Sin nuvarande placering fick den på 1950-talet.

81. MINNESSTEN ÖVER BIRGER SJÖBERG
GRANIT, 1982, RAMLÖSA BRUNNSPARK

Birger Sjöberg var bosatt i Ramlösa 1918-1929 och som minne av detta placerades en sten i parken med följande inskription: ”Tack för ditt ljusa budskap, Tack för din sköna syn, Tack för din pannas allvar, bild under sommarskyn.” Citatet är hämtat från författarens *Sånger till Molna*.

Minnesstenen sattes upp i Ramlösaparken 1982 och bekostades av Lions club på Råå.

82. HÅRLEMANS RUNSTEN, GRANIT, 1750, RAMLÖSA BRUNNSPARK

Stenen skänktes av Borgmästare Petter Pihl till slottsarkitekt Carl Hårleman som var den som planerade källdalens utförande. Hårleman lät rista och resa stenen och inskriptionen lyder: ”Carl Hårleman med sin hustru H.J Lieve reste denna sten till tacksamt minne av Ramlösa vattens dygd och grevinnan Ramels omvårdnad, år 1750.”

83. BYST AV JOHAN JACOB DÖBELIUS
LENA CEDERGREN (1958)
BRONS, 1995, RAMLÖSA BRUNNSPARK

Johan Jacob Döbelius (1674-1743), läkare och professor vid Lunds universitet, upptäckte och grundade Ramlösa hälsobrunn som invigdes 1707.

Bysten är gjuten i brons och tillkom 1995, då den alkaliska källan restaurerades. Den ersatte då en sönderslagen byst av Döbelius tillverkad i gips.

84. LEJON, LENA CEDERGREN (1958)
BRONS, 1992, RAMLÖSA BRUNNSPARK

Skulpturen är placerad i sandstenshällen där det välgörande järnvattnet sipprar fram. Vattnet ansågs bota det mesta från reumatism och njurgrus till hjärtfel och blodbrist. Lejonet, som är skulpterat av Lena Cedergren och gjutet i brons, sattes upp 1995 i samband med renoveringen av parken.

85. SOLVINDAR, OLLE BONNIÉR (1925)
MÅLAD GLASFIBERARMERAD POLYESTER
2001, RYDEBÄCKS STATION

Till den nya stationen i Rydebäck skapade konstnären Olle Bonniér verket *Solvindar* som är en vidareutveckling av det förslag han tävlade med till utsmyckningstävlingen av Henry Dunkers plats 1999.

Konstverket består av en ca 3 meter hög veckad platta med rundade hörn som är målad i olika färger. Genom plattan löper en stång som är fastsatt i ett kullager vilket gör att verket kan röra sig i vinden och det är placerat överst på en 7 meter hög betongpelare. Materialet är glasfiberarmerad polyester, som även används vid tillverkning av båtar.

86. HAREN VÄNTAR...
SUZANNE ANDERSSON (1963)
BRONS, 2002, VALLÅKRA STATION

Tågsstationen i Vallåkra var den tredje stationen i kommunen som blev utsmyckad. Stadens dåvarande skönhetsråd stod för tävlingen och bland flera inkomna förslag valdes Suzanne Anderssons *Hare* ut.

Skulpturen är en del i en grupp där fyra vargspår i brons också ingår. Verket är tillverkat i brons och har inbyggda värmeslingor som gör skulpturen varm på vintern så att frusna resenärer kan värma händerna på den.

KONSTNÄRSREGISTER

Amundin, Bengt 83
Andersson, Sven 94
Andersson, Sven-Ingvar 80, 81
Andersson, Suzanne 120
Axelsson, Josefine 103
Bandolin, Gunilla 26
Berg, Christian 58
Bigert&Bergström 66
Blad, Olle 31, 104
Blom, Fredrik 70
Bonniér, Olle 17, 119
Börjeson, John 72, 93
Börtz, Sven 98
Cedergren, Lena 117, 118
Engholm, Betty 71
Eriksson, Christian 76
Escofet 54
Gustafson, Vitalis 51
Högström, Jonas 103
Johansson, Ture 96
Johnsson, Ivar 44
Jolly Dahlström, Hedy 91
Jones, Arne 78
Karvinen, Risto 88
Khan, Christel 29
Knöppel, Arvid 109
Lindberg, Knut Erik 108
Lootjens, Harry 105
Lunddahl, Ingegerd 25
Lundqvist, Sven 60, 100
Magnus, Carl 82
Marshall, David 21
Martinsson, Johnny 49
Matz, Ebba 52
Milles, Carl 11, 36, 68
Nash, Jörgen 110
Nehrman, Britta 102
Nilsson, Karl Bertil 38
Nilsson, Robert 84
Nordberg, Lilian 53
Nordbäck, Tomas 28, 30, 64, 75, 86
Palmius, Jonas 55
Pernevi, Palle 42
Persson, A.P. 113
Persson, Britt-Ingrid 90
Persson, Sussie 48
Petit, Marcel 20
Prentice, Michael 24
Okamota, Atsuo 22
Okänd 33, 34, 40, 74, 77, 92, 95, 115, 116
Olson, Anders 47
Rammell, George 14
Reutersvärd, Oscar 106
Ring, Ferdinand 114
Sandberg, Aron 32
Schlyter, Ragnhild 99
Sikström, Marja 18, 25
Sprogis, Michel 23
Sugawara, Jiro 16
Svensson-Lundqvist, Gunvor 12
Thornblad, Åke 46
Thörn, Thure 112
Trollberg, Lars 65
Wallenberg, Axel 56
Weichselbaumer, Inger 50
Widmark, G.W 62
Aagesen, Astrid 62

Konstverken som beskrivs i denna bok tillhör Helsingborgs stad och förvaltas av Stadsbyggnadsförvaltningen. Det betyder att endast 86 konstverk som står på kommunal park- eller gatumark finns med. Övriga offentliga konstverk i Helsingborg har andra ägare och förvaltare exempelvis stadens fastighetsförvaltning Kärnfastigheter, Svenska kyrkan och privata fastighetsbolag.

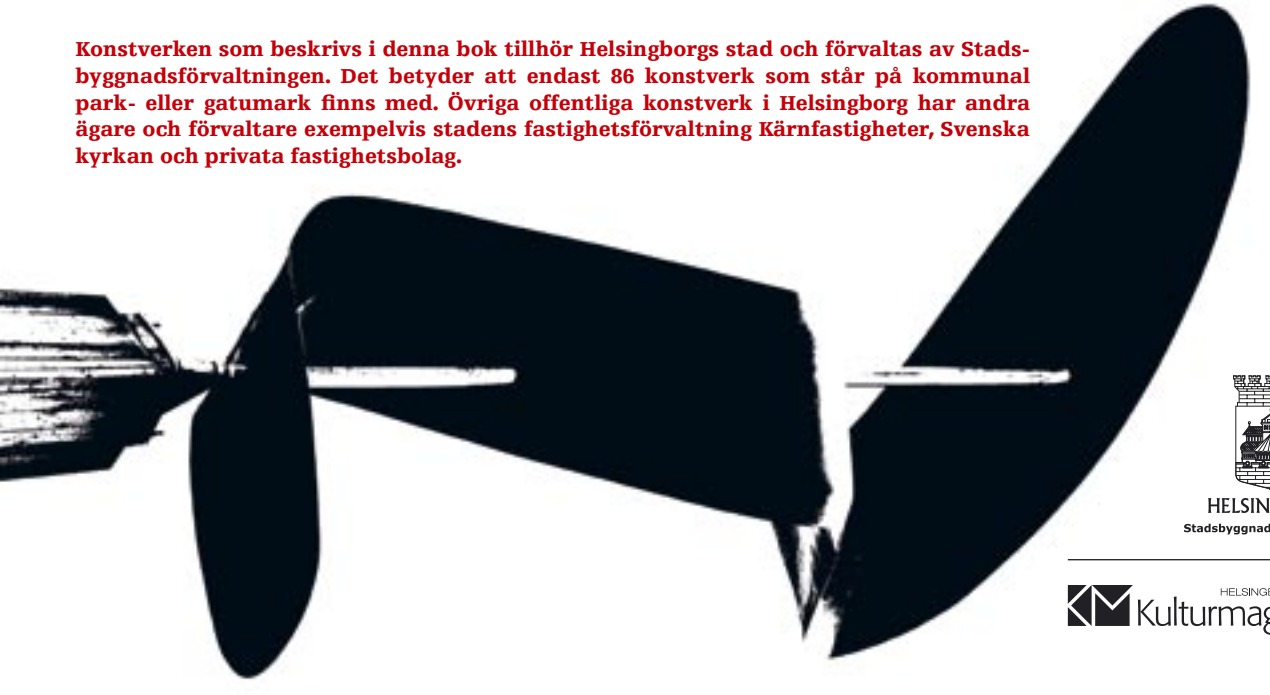

HELSINGBORG
Stadsbyggnadsförvaltningen

HELSINGBORGS MUSEER
Kulturmagasinet

Clavis.com 2008-05